

Консолідація створює певне підґрунтя, основу для подальшого процесу формування інституту права – кодифікації. Вона ж, в свою чергу, усуває суперечливість між нормами права, доповнює визначений обсяг нормативно-правового матеріалу новими положеннями, що, в свою чергу, є необхідним для логічної повноти формування інституту права. Таким чином він вже постає як самостійна структурно-функціональна гносеологічна система зі своїми власними закономірностями, логічно виявленими принципами, основними формулами і відповідними процедурами⁵. Так чи інакше формування інституту права – це складний пізнавальний процес, який не може бути в якусь мить завершений, оскільки через правові норми, що входять до нього як складові частини, він стикається з соціальною реальністю, яка постійно розвивається, ускладнюється, деталізується, а разом з нею, відповідно, ускладнюється й розвивається сам інститут. На основі сказаного ми можемо стверджувати, що процес формування та уніфікації інституту права є постійним явищем. Відповідно до цього твердження можна констатувати той факт, що і консолідація як один з способів та методів формування і удосконалення інституту права використовується в цьому процесі постійно, а тому виступає його необхідною умовою.

Галузева спільність правових норм, інститутів та відповідних їм правовідносин впливає із специфіки визначених суспільних відносин, виражає об'єктивну потребу в особливому правовому режимі, а саме – у своєрідності методу та механізму їхнього регулювання. Тому ми можемо твердити, що всі норми права та інститути розташовуються у структурі галузі права у певному логічному порядку, визначення якого і являється одним із основних завдань, які ставляться перед систематизаторами законодавства в процесі проведення консолідаційних робіт та подальшої кодифікації обробленого нормативно-правового матеріалу.

Тому на основі сказаного ми можемо прийти до висновку, що консолідація виступає одним з основних факторів утворення та розвитку інституту права, так як в основі його формування лежить утворення певного центру, навколо якого об'єднуються правові норми, що регулюють визначену ділянку однорідних суспільних відносин. За допомогою консолідації іде відбір первинних ланок – норм права, які об'єднуються і узгоджуються його утворюють. Консолідація також служить засобом уніфікації та узгодження правових норм, виявлення прогалів у його структурі, способом підбору складових частин та засобом, за допомогою якого можна прогнозувати подальший розвиток даного правового явища.

¹ Див.: Керимов Д.А. Методологія права (предмет, функції, проблеми філософії права). – Москва: Аванта+, 2000. – С. 253.

² Див.: Там само. – С. 268.

³ Див.: Козловський А.А. Систематизація законодавства як гносеологічний процес // Право України. - 2000. - №2. – С.49.

⁴ Див.: Там само.

⁵ Див.: Там само.

Д. Монастирський,
*методист вищої категорії науково-дослідного
сектора Хмельницького інституту регіонального
управління та права*

МЕТА ДЕМОКРАТІЇ ЯК ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Кожне явище суспільного життя спрямоване на досягнення певної конкретно визначеної мети. На сьогодні вченими визначено більше 550 "підвидів" демократії та її визначень¹. На нашу думку, така величезна кількість визначень поняття "демократії" пов'язана з різними поглядами на загальну мету ідеї демократії, а під час, навіть, повна невизначеність із такою метою. Гадаємо, що без осмислення необхідності виникнення ідеї демократії буде важко визначити її поняття, сутність та значення.

Й.Шумпетер визначає класичну демократію як "інституційну систему для прийняття політичних рішень, що працює для загального блага, даючи народові можливість самому розв'язувати питання через обрання індивідів, які на своїх зібраннях виконують його волю"². Так, основою даного формулювання є визначення демократії як системи для прийняття політичних рішень. Але на що спрямовані ці рішення? "Для загального блага"? Але в чому полягає "загальне благо" і хто його визначає? І знову ми залишаємось без відповіді.

Звернемось до філософії, яка допоможе нам підійти до визначення мети демократії:

1. Безспірно, що метою або сенсом існування людства є його еволюційний розвиток.
2. Такий розвиток відбувається періодично і послідовно. Це питання особливо розробляється наукою інформологією.
3. Кожен період розвитку людства вимагає від людей оволодіння певними навичками і знаннями.
4. Просування суспільства від одного періоду до іншого відбувається через: а) прийняття суб'єктом влади визначеного еволюційного рішення, яке б створювало умови для формування необхідних навичок і знань ; б) дії суспільства відповідно до цього рішення, яке може сприйняти це еволюційне рішення і впроваджувати його в життя, або відмовитись від визначеного цим рішенням напрямком розвитку. Іншими словами, **еволюційне рішення** – це своєрідна ідеологія, що забезпечує формування у людей нового світогляду. Кожна людина вільна слідувати певній ідеології або жити всупереч їй.³

Відомо що історія суспільства поділена на великі і маленькі періоди розвитку. Так, наприклад, виділяють: кам'яний, мідний, бронзовий, залізний віки. На кожному з цих етапів очевидні здобутки людства в області певних конкретних знань, умінь. І якщо часові рамки цих періодів ще викликають спір між вченими, то їх зміст залишається ідентичним у всіх. Спираючись на це, ми вважаємо, що кожному періоду розвитку людства притаманні свої способи прийняття еволюційних рішень, тобто кожна конкретна історична проблема вимагає особливого способу її вирішення. Але хто має приймати такі рішення? І якими якостями повина володіти ця особа?

Ми переконані, що правильне еволюційне рішення може бути прийнято суб'єктом влади за наявності у нього наступних якостей:

- Усвідомлення всіх тих якостей і знань, які потрібно здобути суспільству на даному етапі розвитку;
- Знання закономірностей і особливостей розвитку даного суспільства;
- Свідоме прийняття повної відповідальності за рішення, що означає фактичне поручительство суб'єкта влади за точне і безповоротне виконання вказаного рішення (наприклад, при провадженні реформ, особа-реформатор бере на себе повну відповідальність за їх успішну реалізацію, і зобов'язана довести реформи до завершення).

• Вміти визначати еволюційність рішення, тобто його корисність для майбутнього. Це означає, що суб'єкт влади зобов'язаний при прийнятті рішення врахувати наслідки, які настануть після його прийняття, а також як ці наслідки відіб'ються на подальшому розвитку суспільства.

Проглядаючи історію на предмет наявності таких суб'єктів влади (які володіють вказаними вище якостями), можна виділити такі періоди в розвитку суспільства:

I. Період, коли взагалі не було визначених суб'єктів влади. Це був початок цивілізації, коли ще не було людини в сучасному розумінні цього слова, спільноти людей жили тоді за Законами Природи і жорстка потреба виживання змушувала людей діяти тим чи іншим чином. Тоді люди не мали вибору, а отже і не було осіб, яким потрібно було приймати еволюційні рішення.

II. Період, коли визначених суб'єктів влади було одиниці. В цей період, внаслідок розвитку суспільства, з'являються люди, здатні досягнути Закони Природи і мету розвитку суспільства. Такі люди стають великими полководцями: Тамерлан, Македонський, Чингізхан; законодавцями: Ману, Хамурапі, Солон; засновниками релігій: Будда, Христос, Мухамед.

III. Період, коли людей, які володіють зазначеними якостями стає декілька і більшість. Це період, коли еволюційні рішення впроваджуються всіма членами суспільства.

Цілком закономірно ми підійшли до поняття демократії, яка відповідає третьому періоду розвитку суспільства. Отже, демократія є одним із способів прийняття суспільством еволюційних рішень. Це і буде основною метою демократії, адже тільки заради цієї мети може бути виправдано існування ідеї демократії.

Визначивши мету демократії, спробуємо визначити, наскільки ця мета може бути реалізована сьогодні. Оцінюючи сучасну демократію, можна зробити висновок, що демократія сьогодні не відповідає побудованій нами моделі демократії. Користуючись словами "апостола" демократії Ж.-Ж. Руссо скажемо: "Якщо брати поняття демократії у всій строгості його значення, то істинної демократії ніколи не було і не буде. Демократія, власне кажучи, належить богам, а не людям".

Отже, визначивши мету демократії і з'ясувавши невідповідність між існуючою демократією і "істинною" демократією виникає питання: а чому вже досить давно людство вважає себе демократичним (в більшій своїй частині)?

Зробимо припущення. Сьогодні існуюча демократія за своєю сутністю є, по великому рахунку, формою самозахисту суспільства від будь-яких революційних (швидких) змін: як негативних, так і позитивних. В цьому і є велике значення сучасної демократії, яке полягає у "спасінні" суспільства від багатьох негативних проявів суспільного життя, як-то воєн, переворотів і зловживань владою тощо. Але це, безумовно, затримує еволюційний розвиток суспільства.

Керуючись вищевикладеним можна зробити різні висновки, але ми визначимо найочевидніші висновки:

1. Велика кількість визначень і видів демократії обумовлена невизначеністю в меті демократії, яка полягає в прийнятті загальнонародних еволюційних рішень.

2. Демократія в своєму "істинному" не реалізована і не може бути реалізована сьогодні.

3. Аналіз сучасної демократії не дозволяє зробити висновок про її наближення до істинної демократії. Демократія сьогодні не реалізує свого призначення – а саме виробляти еволюційні рішення, тому вважаємо за доцільне не використовувати термін "демократія" для опису правового режиму країни. Доцільніше було б виробити інший термін для означення політичного режиму. Одну із перших таких спроб зробив американський політолог Роберт Даль. Він відмовився від використання терміну "демократія", натомість запропонував новий термін – "поліархія", яким окреслив існуючі політичні та правові інститути в сучасній державі.

Наведена праця є закликом до майбутніх наукових розробок в цій сфері.

¹ Collier D., Levitsky S. Democracy "with adjectives" conceptual innovation in comparative research. / Даймонд Д. Прошла ли третья волна демократизации? – <http://www.politstudies.ru/fulltext/1999/1/3.htm> .

² Шумпетер Й.А. Капіталізм, соціалізм і демократія. – К., 1995. – С.310.

³ Клизовский А. Основы миропонимания новой эпохи. – Мн., 2000. – 864 с.

І.Омельчук,

*аспірантка Львівського національного
університету імені Івана Франка*

МОЛОДЬ ТА ЇЇ ПРАВОСВІДОМІСТЬ: ПОНЯТТЯ, ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Українське суспільство вступило в період нового, самостійного розвитку. Серед численних проблем, що постали перед Українською державою знаходиться і проблематика молоді.

Молодь - це соціально-демографічна група, яка виділяється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального положення і обумовлених ними соціально-психологічними характеристиками.

Характерними рисами молоді є:

1. Молодь - це специфічна частина суспільства, яка обмежена віковими рамками.

Вік є найважливішою ознакою молоді. Існують різні погляди на межі молодіжного віку. Так, наприклад, Піфагор вважав, що "весна", яка охоплює дитинство і юність, триває до 20 років. Солон дотримувався думки, що юність починається з 14 років, а розквіт фізичної сили припадає на 21-28 р. В Англії періоду середньовіччя вважалося, що поки людина не досягне 23 років, вона, як правило, – хоча і незавжди - неприборкувана, не має правильних суджень і недостатньо досвідчена, щоб керувати собою. ¹ В середньовічній Німеччині на побутовому рівні чоловік вважався молодим, поки він не створював власну сім'ю. Відголоски цього залишилися в німецькій мові - слово Jungtselle (холостяк) буквально означає "молодий хлопець". У радянській юридичній літературі вікові межі молоді визначалися інтервалом від 16 до 30 років. В законодавстві України визначено, що молодь - це громадяни України віком від 15 до 28 років (ч.2 ст. 1 Закону України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні").

В межах цих вікових рамок розрізняють вікові групи молоді, які відрізняються одна від одної психофізіологічними характеристиками, рівнем освіти, ступенем громадянської зрілості. Ці періоди в працях різних авторів встановлюються з інтервалом в рік, два, три, п'ять. На нашу думку найбільш вдалою є така класифікація вікових груп серед молоді:

- перша вікова група - 15-17 років,
- друга вікова група - 18-24 роки,
- третя вікова група - 25- 28 років.

2. Молодь-це відносно стійка частина суспільства, яка є внутрішньо диференційованою.

Молодь не є однорідною за своїм складом. В ній можна виділити безліч соціальних груп, які відрізняються одна від одної за розмірами, за ступенем взаємодії, за професійною належністю, за спільністю інтересів тощо.

3. Молодь наділена специфічними соціально-психологічними властивостями.